

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejemata J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Kaj je novega v Novem mestu?

Najnovejše je to, da so začele izhajati tu za Dolenjce „Dolenjske Novice“, ki bodo prišle vsakih štirinajst dni enkrat na svetlo. To bode gotovo Dolenjcem po volji, da bodo imeli tudi svoj časnik, ki jim bode prinašal vselej vse polno novic, od blizo in daleč, vesele in žalostne dogodke, pa tudi vse polno lepih nauk, vmes pa kako smešnico in kratkočasnico. Pa kaj ga bomo sami hvalili! Naj ga vsak, komur pride ta časnik v roke, prebere, pa se bode koj prepričal, ali je vreden jeden goldinar na leto ali ne. Kdor hoče torej „Dolenjske novice“ celo leto prejemati, naj kar gre na bližnjo pošto, pa naj plača 1 gld., ali pa naj se oglasi pri svojem g. duhovniku, učitelju, županu ali katerem drugem človeku, ki zna pisati, pa mu bode v Novomestu tiskarju J. Krajecu odposlal 1 gold. naročnine za naš list. Pa tudi samo 50 kr. se sprejme za pol leta.

Najboljši nauki za kmeta.

„Dolenjske novice“ so namenjene v prvi vrsti našim kmetom, katerim hočemo dajati v njih tudi najboljše nauke, katere le vemo. — S čim hočemo danes začeti? Z najboljšim! Kaj je pač to? Nič novega — pa vendar moramo povedati, ker smo Vaši prijatelji. Mi Vam, ljubi kmetje, rečemo: Moli in delaj! Če rečemo, „moli“, ne mislimo, da bi moral vedno v cerkvi čepeti; tega ne, kmet nima toliko časa. Ali mesto v krčmo hoditi ob nedeljah in praznikih, idi raje Ti in Tvoja družina v cerkev; namesto preklinjati, spomni se rajše Boga! Videl bodeš, da ti bode Bog dal potem večjo srečo. Ali tudi delati moraš. „Brez truda ni kruha“, je že star in resničen pregovor. Kranjci pravijo: „Brez muje se še čevelj ne obuže.“ Le delo, pridno delo daje človeku užitek in dobiček, pa tudi le delo človeka časti; le pošteno delo je slehernemu v čast, le pošteno delo človeka dolgo redi in na svetu neomadežvanega ohrani. To je zlati nauk, ki vsacemu velja. Torej: Moli in delaj! Pa še nekaj: Tudi uči se! Bodisi mlad ali star, uči se! Dandanes je svet prekanjen. Zabitega

človeka ljudje hitro opeharijo. Zavoljo tega Ti svetujemo: Poslušaj pametne ljudi, prebiraj bukve in časopise, napreduj v vseh rečeh. Svet se je dandanašnji tako spremenil, da se mora tudi kmet učiti. Zavoljo tega Vam tisti prav ne svetujejo, ki Vam edino le delo privoščijo. Torej moliti pobožno, delati pridno in učiti se bistro.

Trtna uš na Dolenjskem.

Veliko let se je že govorilo o trtni uši, vendar dolenjski vinorejci nismo hoteli dosti vedeti, da utegne tudi našim vinogradom škodovati ta drobna živalica, katero s prostimi očmi še videti ne moremo. Trtno uš so namreč našli lani v vinogradih Velike doline in v fari sv. Križa pri Kostanjevici, in še celo v imenitnih vinogradih v Gadovi peči. Vpraša se, ali se je mogoče tej škodljivki ubraniti? Ali se dá pregnati? Kako je mogoče, od trtne uši poškodovane vinograde popraviti ali nadomestiti? Samo na poslednje vprašanje je mogoče dati tolažilni odgovor, ker zatre ti trtne uši skoro ni mogoče. Kedar se je ta mrčes v vinogradu vgnedil, treba je trte poruvati in sežgati in vinograd z nova zasaditi — in sicer z ameriškimi trtami. Teh se namreč uš ne loti. Ker pa ameriške trte ne dajejo dobrega vina, treba jih je prej z našimi žlahtnimi pocepiti. Tako delajo zdaj Francozi, katerim je trtna uš že eno petino vinogradov uničila, tako delajo Ogrji, kateri imajo že v 132 in več občinah to škodljivko. Velika nesreča je ta mrčes za ti najboljši vinski deželi, a ondašni vinorejci se ne dajo plašiti in ne obupajo. Kjer vidijo, da se je trtna uš vgnedila, pokončajo vinograd, ter ga zasade z novimi trtami. Ameriške trte pa preskrbljuje Francozom in Ogrmom država. Prvi in drugi imajo veliko vinorejskih šol z velikanskimi trtnicami, v katerih redé in cepijo omenjene trte. Tudi mi Dolenjci bi potrebovali take šole, da bi iz nje brez plačila ali vsaj po jako nizki ceni dobivali novih trt, in pa da bi ona naše dolenjske vinorejce učila tudi umnejše vinoreje.

O trtni uši je razlagal kmetom kaj dobri v šestih krajih krškega okrajnega glavarstva g. Pirca,

kmetijski potovalni učitelj za Kranjsko, pred 4 tedni. Kdor ga je poslušal, naj se ravna po njegovih naukih.

Našim rokodelcem

moramo tudi besedo spregovoriti. Posebno dobro se jim ne godi. V starih časih je bilo skoro boljše. Dan danes izdeljujejo tovarne ali fabrike ceneje več izdelkov, kakor more to rokodelstvo storiti. Ljudje pa rajše kupujejo to, kar je bolj dober kup, če tudi ni tako dobro. Tudi to rokodelcem ni po volji, da smejo kupci in kramarji prodajati izdelane rokodelske reči, n. pr. obleko, obutev, klobuke itd. Morebiti se bode dalo to kdaj odpraviti. To se pa po novih rokodelskih postavah že zdaj ne sme zgoditi, da bi se kdo pečal s kakošnim rokodelstvom, katerega se ni izučil. To zabranjuje nova obrtniška ali rokodelska postava, ki je tudi v družih rečeh dobra za rokodelski stan. Za rokodelce in obrtnike sploh bodo se ravno po novi postavi vpeljale za druge, t. j. društva rokodelcev, enako kakor so bili v prejšnjih časih tako imenovani cehi ali cunfti. Za danes le toliko o rokodelskih zadevah. Spregovoriti pa hočemo še večkrat o potrebah obrtniškega stanu.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu.

Na Dunaji, v glavnem mestu našega mogočnega cesarstva, kjer toliko ljudstev mirno med seboj živi, je bil v tem mesecu skozi 14 dni državni zbor, kjer delajo državni poslanci za celo cesarstvo veljavne postave, katere potrdé tudi naš presvetli cesar, če so dobre. Že dobrih pet let je star sedanji državni zbor, ki je bil precej dober, ker v njem je bilo več Slovanov in dobrih katoliških Nemcev, kakor pa tako imenovanih liberalnih Nemcev in nemškutarjev, ki Slovanom, to je Čehom, Poljakom, Slovencem, Hrvatom pa tudi katoliškej cerkvi nečejo biti pravični. Kakošne postave so že naredili v državnem zboru, in kakošne bodo še delali, o tem bomo že še govorili v listu.

V Lincu na zgornjem Avstrijskem je nedavno umrl imeniten škof Rudigier, ki se je zelo potegoval za katoliško vero; je bil pa tudi spoštovan od vseh poštenjakov. To se je pokazalo posebno pri pogrebu, ki je bil tak, da ga mu ni kmalu para. Celó cesar so poslali imenitnega gospoda, da je šel mesto njih za pogrebom.

V naši polovici cesarstva je še zelo vse v redu, le liberalni Nemci, to so taki, ki ne marajo ne za vero ne za pravico družih narodov, bi sedanji vladi radi nagajali.

Na Ogerskem in na Hrovaškem so si pa Ogri in Hrovati precej v laséh; tudi se drugim Slovanom, ki so pod ogersko krono, slabo godi.

Nas Slovencev je skoro poldrugi milijon, ki stanujejo po Kranjskem, spodnjem Štajerskem in spodnjem Koroškem ter po Primorskem. Ko so pa gosposke pred petimi leti ljudi štele in popraševale po jeziku, katerega kdo govori, je mnogo rojenih Slovencev zatajilo svoj jezik. Takim Slovencem, ki ne spoštujejo svojega jezika, pravimo nemškutarji, ki rajše po nemško slabo rožljajo, če tudi slovensko boljše znajo. No, kako se pa godi poštenim Slovencem, ki se svojega jezika ne sramujejo?

Na Kranjskem se pod sedanjo vlado, kateri je na čelu že pet let ministerski predsednik grof Taaffe, Slovencem boljše godi. Zdaj lože dobi cesarsko službo uradnik, če tudi se vé, da je trd Slovenec. Tudi po uradnih in kancelijah se zdaj več po slovensko piše, kakor pred. Kjer se pa to še ne zgodi, naj vsak dober Slovenec, bodi si kmet ali gospod, na spodobno vižo terja, da naj mu v domačem jeziku pišejo. — L. 1884. je bil v jeseni kakor vsako leto deželni zbor v Ljubljani. V njem je več slovenskih deželnih poslancev, kakor pa nemških; kar je čisto prav, ker je na Kranjskem veliko veliko več Slovencev kakor pa Nemcev.

Naši slovenski poslanci so se pridno posvetovali, kako bi se revni kranjski deželi, posebno kmetom pomagalo. Kedar bode priložnost, gotovo pa takrat, ko bo zopet deželni zbor, bomo že več povedali, kaj in kako se potrebe naše dežele pretresujejo. —

V kranjskem deželnem zboru so se nekateri poslanci potegovali za kmeta, posebno je to storil g. dr. Vošnjak. Posvetovali so se letos naši poslanci tudi o tem, kako zabraniti, da ne bi ljudje pili škodljivo žganje, posebno tako, v katerem je sam „špirit“. Govorilo se je, da so v nemških deželah morali postave zoper žganje narediti in še se ne morejo ogniti strašnemu žganjepitju. V Berlinu, kateri je vendar središče nemške kulture, in kjer živi čez 1 milijon ljudi, je 11000 krčem, kjer se žganje toči. V zadnjih letih so žganjarije jako narastle, leta 1860 je bilo 3337 tacih krčem, in je na 136 ljudi bila jedna žganjarija, leta 1880 je pa bila že jedna žganjarija na 100 ljudi. Tudi na Kranjskem je preveč žganjarij. Na Dolenjskem kmetje še malo poznajo s špiritom pomešanega žganja; le na Gorenjskem je te slabe navade več in v te kraje se je nesrečna razvada največ s koroškega sem ugnezdila, kjer je, posebno na nemškem Koroškem žganjepivstvo tako razširjeno, da v nobeni deželi ne tako hudo. Govoril sem, rekel je g. dr. Vošnjak, z nekim koroškim državnim poslancem o tem, pa ga vprašal, zakaj postave proti žganjepitju ne napravijo. Pa se je izgovarjal, da bi potem svet zvedel, da je toliko žganjepivcev na Ko-

roškem. Na Nemškem imajo zakone, da ljudje od 10. ure zvečer do 8. ure zjutraj ne smejo žganja piti. Pri nas na Kranjskem so tudi taki šnopsarji, ki že zjutraj mislijo na tistega grenkega, pa velika večina ljudstva ni taka. Na Gorenjskem se res nekoliko krajev nahaja, kjer je žalibog ta slaba navada, da delavci že v jutro začno žganje piti. To kviri ljudstvo in zato je treba skrbeti, da se tej slabi navadi čim prej pot zapira in da se čim prej ta kuga iz našega naroda odpravi. Prepričan pa sem, da se bo dalo to doseči pri našem narodu. Treba je le nekoliko dobrih vinskih letin in ako jih Bog dá, se bodo ljudje lahko žganja odvadili in se zopet poprijeli poštenega vina, kakor poprej, kadar ga namreč ne bo treba plačevati po 48 kr., ampak po 20 ali 24 kr. liter. Ali žalibog, nesreča nas preganja že od 1870. leta, od katerega časa naprej imamo zmiraj slaba in draga vina. Ko bi tega ne bilo, sem jaz preverjen, da bi žganjepitje pri nas samo po sebi prenehalo. Sicer pa bi se pri nas ne pilo toliko žganja, ko bi se ne uvažalo toliko špirta, ki je silno po ceni, kar je žalibog tudi Galicijo popolnoma onesrečilo. Mi se sicer nemamo bati take nevarnosti, kakor je zavladovala v Galiciji, kjer so vsej tej nesreči židovi krivi. Tam je že tako daleč prišlo, da gališki židje, kedar ljudje iz cerkve gredo, poškropijo ceste s špiritom, da duh špirta ljudi v nos bode in da potem res, kakor muhe na med, padajo v žganjarije. Tako zvito, kakor židje, nihče ne zna ravnati, ker židje na nič drugega ne mislijo, nego kako bi si na lahek način denar pridobili. Pri nas do sedaj nemamo še toliko židov v deželi; po sejnih se pač zelo klatijo. Varujte se jih, ljudje!

Konec l. 1884. 14. grudna so prišli v Ljubljano novi škof, doktor Misija; milostljivi gospod so učen mož, vneti za duhovski stan in po rodu štajerski Slovenec, doma blizu Ljutomera.

Po družih slovenskih deželah se Slovencem slabše godi, to pa zato, ker jih je manj nasproti Nemcem ali Lahom.

Na **Štajerskem** in na **Koroškem** nagajajo Nemci, posebno pa nemškutarji mirnim Slovencem, kateri v deželni zboru kar nič opraviti ne morejo. V slovenskih šolah na Štajerskem, posebno pa na Koroškem je le preveč nemščine, in otroci se v nobenem jeziku ne morejo prav dobro izučiti. Latinske šole, realke in pa pripravnice za učitelje so pa čisto nemške, čeravno bi za slovenske študente morale vsaj na pol slovenske biti. Na Koroškem se je nemški deželni poslanec zaganjal celo v našo prekoristno „družbo sv. Mohora“. Mož je bil Slovencem gotovo nevošljiv, ker imajo tako društvo, kakoršnega v celem cesarstvu več ni. Jezilo ga je pa tudi to, ker se v tiskarni te družbe tiska list „Mir“, ki koroške in druge Slovence tako lepo podučuje, kakor mi nameravamo v naših „Dolenjskih Novicah“.

Lahi na **Primorskem** škilijo preveč na Laško, pa tudi ne pripusté, da bi se opomogli ondi Slovenci in v Istri pa Hrvati. Je pač žalostno: Slovanov je več na Primorskem, kakor Lahov (Italijanov) in Furlanov, vendar imajo prvo besedo v Trstu in Istri le Lahi, v Gorici pa Furlani. V tem mestu so hoteli Slovenci napraviti v jeseni lepo veselico s službo božjo, a reklo se jim je, da morajo v cerkev iti po stranski poti, koder po navadi živino gonijo. To jih je bilo, seveda, hudo razkačilo. Pa Slovenec je dobra in krotka duša; in včasih je prav tako, ker naša pravična slovenska reč zmaguje, če tudi mi nobene sile ne delamo. O, pravična reč je še vselej zmagala.

Kaj je novega po širokem svetu.

Na Laškem in na Francoskem je bila kolera; pa je zdaj zmrznila.

Na Nemškem gospoduje svoje ljudi železni kancler Bismark, ki je prvi minister cesarski, ta mož je Nemcem pripomogel do velike časti, ki je pa tudi zdaj proti njim samim zelo oster. Za veliko število nemškega ljudstva poskuša napraviti Bismark naselbine v vroči Afriki.

Na Španskem so nagajali vladi ne davno študentje in drugi mladi ljudje.

V Turčiji je zelo gnjilo gospodarstvo; vse kaže da Turk ne bo dolgo gospodaril. Bog daj!

Angleži bi radi svoje gospostvo ustanovili v Sudanu, to je južno od Egipta v srednji Afriki. Tam so pa za-nje strašne nevarnosti, ko se jim je bojevati z raznimi nepoznanimi kraji in divjaki. Pa je že tako, kdor hoče povsod gospodariti in dobiček imeti, kakor ga imajo ti kramarski Angleži, mora veliko prestati. — Ta kraj v srednji Afriki, v katerem imajo Angleži sitnosti, je tista dežela, kjer je začel zamorce spreobračati naš slavni rojak Ignacij Knoblehar, doma iz Škocijana na Dolenjskem. — Škoda, da ga je vroče afrikansko podnebje tako kmalu spravilo v grob! — Radovedni ste gotovo, kako je pa sedaj tam z našo sv. vero? — Upamo, da bomo imeli prilžnost, vam o tem še kaj mičnega povedati. Danes samo to, da so med zamorci velike težave — ni jih lahko spreobrniti. Vendar so sveti možje in pobožne nune že marsikaj storile. Pa glejte, tu se je vzdignil krivi muhamedanski ali turški prerok Mahdi, in je lepo delo spreobrnenja kar ustavil. Veliko mesto Kartum je že dolgo oblegan od njegove drhali; ravno tu se je pa največ delalo za katoliško vero. Več družih krajev pa, kjer so tudi bili goreči misijonarji, je premagal in tudi nekaj misijonarjev in nun vjel. Da se jim pod takim nevernim človekom in njegovimi divjaki ne godi dobro, si lahko mislite. Vendar jih je Bog varoval doslej, da jih krvolok vsaj ni še umoril!

Pa čujte, kaj se je zgodilo zadnje dni! Namestnik našega presvitlega cesarja v Egiptu, kateremu pravijo konzul, je pisal temu neverniku Mahdi-ju v imenu našega cesarja, ki povsod pomagajo kakor najboljši oče, naj spusti nedolžne misijonarje. Jih bode li spustil ali ne, še ne vemo. Ko se zve, vam bomo sporočili. Upamo pa, da se bodo mogočne besede našega preljubega cesarja ustrašil tudi ta afrikanski divjak.

Francozi se bojujejo s Kitajci ali Kinezi v daljni Aziji. Stane jih to kaj veliko, ker morajo po morji tako daleč veliko vojakov pošiljati. Tudi ta vojska je strašna za tamošnje kristijane. Lani so se bili Francozi južno od Kine v kraljestvu Anam-u, kjer je precej katoličanov. Ali ajdije so bili jezni, da se tuji vtikajo v njih deželo. Pa kaj storé v svojem srdcu? Pomorili so veliko nedolžnih kristjanov. Nekatere so strašno trpinčili, mnogo jih sežgali, živih v nekej cerkvi zaprtih. — Letos so pa Francozi v vojski proti severju od Anam-a tam v daljnji Aziji s Kinezi, kakor smo zgoraj povedali. Potolkli so jih parkrat strašno — posebno na morji — ali ubogi kristjani! Iz jeze, ker so bili tepeni, so počenjali ajdovski Kinezi pred par meseci po nekaterih krajih nepopisljive grozovitosti in ostudnosti nad katoličani. Samo v veliko mesto Šangaj, ki je pri morju, je pred preganjavci pribežalo čez 300 kristjanov.

Nam se piše:

Iz Šmihela poleg Novega mesta 1. jan. — Ljudje po okolici že vedo in tudi nekateri časniki so sporočali, da dobomo letos novo šolsko poslopje. Toda zidala ga ne bode še občina ampak ustav „revnih šolskih sestra“. Potrebni smo v resnici takega poslopja, ker šola, ki jo imamo le v najemščini sedaj, ne zadostuje potrebam. V šolo bi moralo hoditi blizu 300 otrok dopoldne in popoldne, prostora imamo pa komaj za 40 otrok. Vasi so nekatera tako oddaljena, da otrokom v slabem vremenu priti ni mogoče. Dogovarjali so se možje že večkrat, da bi zidali v Šmihelu in pa na obeh konceh fare šole. Ali kaj hočemo ker bi nas to stalo preveč denarjev, ljudstvo pa je tukaj ubožno. Tej sili in potrebi odpomogle bodo gospe šolske sestre z ustanovitvijo šole za deklice, katero začno zidati s prihodnjim šolskim letom. Podučevale se bodo deklice, zraven tega pa bode lepa prilika dana tudi premožnim staršem, da bodo lahko semkaj poslali svoje hčerke, namesto da bi jih pošiljali v kak drug zavod, p. v Ljubljano ali Škofjo Loko, kar bode posebno Dolenjskim krajem v resnici v veliko korist. Apno, les, opeka in kamenje za samo-

stan je že večinoma skupaj, v spomladi pa se prične z božjo pomočjo delo. Bog povrne stoterno dobrotniku, ki je v ta blagi namen podaril lep znesek! Tudi ljudstvo je že zaslužilo in še bode, marsikak goldinar pri napeljavanji tvarine, kar mu toliko bolj prav pride, ker ni v našem kraju za kmeta po zimi nikakoršnega družega zaslužka. Mogoče je, da za nekoliko časa po dogovoru, prepustite šolske sestre pri tleh tudi eno sobo za dečke in tako bi se rešili v resnici sedanje pretesne in tudi nezdrave šolske sobe. Prav iz serca bodemo hvaležni za to gospem in dotičnemu gospodu, ki imajo prvo besedo pri tej stvari, če se nam izpolni ta želja!

— Prav lepo slovesnost obhajali smo pretečeno roženkransko nedeljo v Šmihelu. Slovesno smo ustanovili „bratovščino sv. rožnega venca“. Omenim to zaradi tega, da naj si vsakteri, ki pride v Šmihel, ogleda prekrasno podobo sv. Dominika, katero nam je za to slovesnost izdelal gosp. Simon Ogrin iz Vrhnik. Z dobro vestjo ga najtopleje priporočamo vsem tistim, ki žele lepih slik in zraven tega pa še ne po prenapeti ceni.

— Naj omenim še to. Po novem letu precej si bo volila občina Stopiče-Šmihel nov občinski odbor in župana. Možje! že sedaj se pripravite na volitev, da pridete k volitvi že pripravljeni in ne bodete zgubljeni dragega časa z ugibanjem, koga in koga naj bi izvolili. Ta občina je ena izmed največjih na Kranjskem, spodobi se, da ima pa tudi na čelu vrle odbornike z županom vred. Toraj ne dremajte! — m. —

Gospodarske stvari.

Nauki za gospodinje.

Poglavitna skrb vsaki gospodinjici je čistost in snaga v hiši. Red in čistost nam kažeta omiko naše gospodinje. Nikakor naj ne bode gospodinjici vse enako, kako jo kdo sodi; tujec naj nikdar ne najde stanovališča nerednega ali nečistega. Zaradi družine, posebno zaradi otrok in poslov treba, da gospodinja ostro pazi na red in čistost. Posli so večinoma itak premalo redni in snažni. V omarah naj gospodinja vže zaradi sama sebe ljubi red. Pohišje naj se prav pogostoma obriše. Pametna in varčna gospodinja ne dovoljuje otrokom, da bi se z dragim pohištvom igrali, po njem skakali ali ga drugače oškodovali. Stenice, ki se rade kamor si bodi vgnezdijo, kakor v posteljišče, v spahe pri oknih in durih, v votle stene, v razne okvire, so zelo nadležna gomazen, katera se včasih tudi v najčisteje sobe vrine. Ako se le dve ali tri zatrosijo, bode jih sčasoma vse polno. Neprestano čiščenje je najboljši pripomoček, da se jih iznebimo. Kakor

je ta nesnažna gomazen zavolj svojega smradu še po noči ljudem nestrpljiva, ravno tako so molji zavolj škode, ki jo delajo, kaj nadležni mrčes. Tudi ti se lahko in nevidoma vgnezdijo, posebno v pavoljnatih in drugih mastnih (kožnatih) rečeh. Ljuba jim je tema; zato obleko, ki več tednov v omari mirno leži, hitro poškodujejo. Iz obleke se spravijo v pohoštvo, s perjem ali z žimo napolneno, kjer jih ni mogoče pokončati drugače, kakor s tem, da se žima prekuha. Najzdatnejši pomoček proti moljem je večkratno in pridno otepanje in krtačenje obleke in pohoštva. Vsa druga sredstva, kakor kafra, tobak i. t. d., so večinoma brezvspešna. — Nočemo pa reči, da bi bile naše slovenske gospodinje nesnažne, Bog obvaruj! Priporočamo pa snažnost zavoljo tega, ker je nikjer ni preveč.

Poljedelstvo.

Spisal Dragotin Ripšl, župnik.

Poljedelstvo pri nas še res ni na višji stopnji, kakor v poprejšnjem stoletju, ker naši kmetje zemljo še zmirom tako obdelujejo, kakor so se učili od svojih starih, in se bojé vsake novotarje; zato pa tudi toliko zaostajajo. Le tu pa tam se vidi kak boljši pljug, veternjača za žito, stol za rezanico in v novejših časih mlin za grozdje. Drugih strojev za poljedelstvo kmetje nimajo, prvič, ker so za naše majhne posestnike še predragi; drugič, ker je le v ravnini polje za poljedelske stroje, v hribih pa se stroji za obdelovanje polja rabiti ne dajo; tretjič, ker naši kmetje takih strojev še videli niso, toraj njih koristi ne poznajo; in četrtič, ker v naših krajih še ni takih rokodelcev, ki bi znali drage stroje popravljati, če se med delom kaj poteró. Le graščaki rabijo velike stroje. Ko bi kmetje bolj premožni bili, da bi si lahko strojev kupovali, bi kmalu spoznali, da se pri semenu, pri delu in na času v kratkih letih toliko prihrani, da je s tem strošek za stroj več ko enkrat povrnen. Ker je zemlja rodovitna in podnebje ugodno, pridelujejo pri nas vse sorte žita in sočivja, kolikor jih je v naših krajih pridelati mogoče.

Pšenica se seje, se ve da v hribih manj, ko v dolini, in sicer le navadna, ker se ptuje sorte v naših krajih niso dobro obnesle; pri priliki bomo že opisali nove sorte pšenice, ki se dobro obnašajo tudi pri nas. Semena se za eno oralo potrebuje poldrugi do dva vagana, pridelava se pa na enem oralu do 20 vaganov, če le koliko kaj obrodi. — Pšenica se seje v mladem mesecu v deteljišče, prosišče, v turščišče in tudi v krompirišče, v mokrem vremenu; zakaj pšenica pravi: „Vrzi me ti v blato, bom ti dala zlato!“ (Da se ljudje ozirajo na mesec pri setvi, je brez potrebe in le vraža.) Dasiravno pa naši kmetje precej veliko pšenice pridelujejo, vendar le malo sami uživajo, ampak večji del jo prodajo, posebno če se je ajda dobro

obnesla, — in le za visoke praznike, za botrinjo, za ženitnino in za seme si jo doma prihranijo, kolikor je treba. Ozimino pšenico je najbolje sejati na deteljišča ali praho. Drugo leto imej na tem prostoru kuho. Tretje leto posej jaro pšenico in četrto pa zopet deteljo. — Pšenica ne da več toliko novcev, ker jo uvažajo tudi v naše kraje iz daljnih krajev, iz Hrvatske, Banata, Ruskega in celó iz Amerike. Zato bi se pri nas bolje spečala živinoreja, ker se v Avstriji sme klati samo domača živina.

Rži se nikoli več ne seje in ne prideluje, kakor pšenice. Rež cenijo zavoljo lepe škope, katero za strehe rabijo; tudi se iz rži, koruze in pšenice dela dobra zmes, ki daje izvrsten kruh, kakoršnega pa le v boljših hišah nahajaš. Seje se v suhem vremenu po dva do dva in pol vagana ozimine na jedno oralo za rano v jeseni, da se dobro v korenini, sicer rada pozebe. Pridelava se rži 18 do 25 vaganov na jednom oralu, tako da se zrno desetkrat povrne. Jare rži tukaj ne sejejo, ker ne stori. O reži velja prigovor: „Kedar ti seješ reži, naj se od pljuga kadi!“ —

Ječmena sejejo tukaj zimskega in jarega, pa ne obilo. V hribih ga sejejo v praho, pa v deteljišče, ovsišče ali pšeničišče, in prav dobro izhaja. Revnišim posestnikom je zato ljub, ker jim spomladi daje precej rano živeža, kedar jim je že drugi živež čez zimo pošel. Za prodajo se ječmen ne seje, temveč le za domačo rabo. Ker ozimini ječmen rad pozebe, najraje jarega sejejo; ta stori v mrzlih kakor v toplih krajih dobro. Seje se po dva in pol do tri vagane na jedno oralo, in jeden vagan povrne jih 15. Ječmen je velik sovražnik plevela, toraj se mora zarano popletiti, sicer se ni nadejati dobre žetve.

(Dalje prihodnjič.)

Domače vesti.

— Presvitli cesar, ki pri vsaki nesreči pomagajo, darovali so pogorelcem v Podlogu pri Leskovcu 300 gld.

— V Novem mestu so Slovenci dokončali letos svoj „Narodni dom“, kjer bodo prebirali časopise, imeli poštene slovenske veselice in druge reči. To je prav, da bodo tudi Slovenci, katere je to poslopje veliko stalo, imeli čedno hišo. Naj bi gospodje, ki imajo prvo besedo pri „Narodnem domu“ še kmete in rokodelce iz okolice včasih v „Narodni dom“ povabili, ali pa za-nje napravili posebno „kmečko čitalnico.“ Kaj ne?

— Novomeška čitalnica je imela 21. t. m. svoj letni zbor, t. j. pogovor o gospodarstvu v minoletem letu in posvetovanje za novo leto. Čitalnica novomeška zasluži zdaj vso podporo, ko biva v tako lepih prostorih.

— Kakor čujemo, bode se letos zopet predstavljal Müller-jev božični oratorij, ki se je bil lani tako zelo prikupil. Če smo prav slišali, bode predstava 4. in 6. januarja. Pevalo se bode letos v slovenskem jeziku. Kdor ima priložnost, naj pride gledat, ne bo mu žal. Vabila se bodo pozneje izdala.

— Dolenjsko pevsko društvo so ustanovili v Novem mestu prijatelji lepega slovenskega petja in se prav marljivo v petji vadijo. Tako je prav! Prvo veselico s zelo lepim petjem je imelo to društvo 29. novembra v „Narodnem domu.“

— 18. novembra, na predvečer veselega godu presvetle cesarice Elizabete so napravili študentje v Novem mestu kaj lepo veselico.

— V Dobličah pri Črnomlji se je osnovala nova Čitalnica. To je prav! Naj tudi kmetje beró razne časopise.

— Na Mirni so izvolili zopet za župana znanega omikanega domoljuba, g. Koráčina. — Novica je tudi to, da bode na Mirni šola dobila drugi razred.

— Na Raki je dosta čez tri sto otrok. Za to se bode morala šola razširiti na tri razrede. — Neprilicne so šolske razmere še v teh velikih farah na Dolenjskem: Trebnje, Mirna peč, Leskovec, Št. Jernej in Škocijan.

— Na Studenec je prišel za drugega učitelja g. Šribar, na novo šolo na Branskem pri Št. Janžu g. Jezernik, na Poljanico pri Toplicah pa pride g. Venedig.

— Za šolo v Dragatušu so darovali presvitli cesar 300 gld.

— Občina Bučka je izvolila za župana gosp. Seljaka iz Zagradca.

— Iz Metlike je odšel v Postojno priljubljeni okrajni sodnik g. Leop. Žužek; na njegovo mesto prišel je iz Novega mesta g. Trenc, novo imenovani sodnik, od katerega metliški Slovenci tudi pričakujejo, da bode slovenski uradoval. — V Metliko pride tudi nov notar — g. Fr. Štajer, prav dober narodnjak.

— (Nesreča na lovu.) V Mokricah je lovec Jelinek mladega fanta pri lovu nevarno obstrelil. Hujša nesreča pripetila se je na Raki. Kmet B. (dober lovec, a dober lovec ni vselej dober kmet) je šel s svojim prijateljem Žabkarjem, tudi lovcem, iz krčme. Med potjo se menda B. spodtakne, puške petelin se ob grmovji sproži in smrtna krogla gre Žabkarju globoko v telo. Žabkar je zavoljo tega umrl, a prosil na smrtni postelji, da bi prijatelja B. ne kaznovali radi tega, ker se mu je le ponesrečilo. — O lov, o puške, o vino — vi imate za petami nesrečo!

— V Hotiču pri Litiji je bil za župana izvoljen posestnik Jos. Zupančič.

— Dolenjsko železnico, ki bode šla iz Ljubljane čez Trebnje ali Žužemperk v Novomesto in morebiti še naprej, utegne se zidati, ko ne bo dolgo. Pravijo, da jo bo delala neka banka, imenovana „deželska banka“. Deželni zbor Kranjski je letos tudi privolil, da rad plača nekaj tisuč za to, da bi se načrt naredil, kod bi šla. Naj bi tudi naši državni poslanci na Dunaji govorili za dolenjsko železnico.

— Starinskih posod iz silno starih grobov je letošnjo jesen gosp. Pečnik v Krškem vse polno zopet iskopal v nekaterih vaséh leskovške fare. Kdor enake reči v zemlji najde, naj jih dobro shrani. Učeni možje po mestih drago plačajo imenitne stare denarje, piskre, stekleničice, lešcerbe in drugo.

— Scigani se bode ostrejšje ravnalo. Tako je sklenil Kranjski deželni zbor letos. Bog daj, da bi se te želje in prošnje dolenjskega ljudstva spolnile. — Vsaj vsakdo vé kakošna nadloga so nam cigani.

— Vinorejsko in sadjarsko šolo utegnemo tudi dobiti čez nekaj let na Dolenjsko. Letos je deželni zbor v Ljubljani sklenil, naj bi se enaka šola na Slapu na Vipavskem opustila in na Dolenjsko prestavila. Iskali bodo pripravnega kraja za-njo, in to bode, ali blizu Novega mesta ali v Kostanjevici ali pa v Krškem. Vlado bodo naprosili, da bi deželi nekaj pomogla. O, kako bi taka šola nam Dolenjcem koristila! Kako je je treba posebno že zdaj, ko nam preti trtna uš!

— V Krškem so ustanovili posojilnico, kakoršno imajo že več let v Metliki, kjer so ljudje že veliko denarja pri posojilnici vložili in prihranili, kjer pa tudi na posodo dobivajo. Na Dolenjskem drugje posojilnic še nimajo. Drugod na Kranjskem so pa štiri taka društva že, namreč v Ljubljani (2), Vrhniki, Postojni; po družih deželah pa vse polno. O posojilnicah bomo že večkrat še kaj spregovorili. Za danes priporočamo posebno novo posojilnico v Krškem. Kdor hoče kot družabnik k tej posojilnici prestopiti, naj se oglasi v Krškem pri šolskem ravnatelji gosp. Lapajnu, ali pri gosp. vikarju Knavsu ali pa pri trgovcu g. J. Pfeiferju v Leskovci. Ti so v odboru, pa tudi še župan g. V. Pfeifer in g. Jugovec. Plača enkrat za vselej 1 gld.; pottlej dve leti vsak mesec najmanj 50 kr. Ta denar je pa njegov, dobiva tudi obresti ali činž od njega; pa ima pravico do dobička, ki ga bode društvo imelo, in pravico od društva na posodo dobivati. Mora pa tudi za zgubo dober stati s svojim

premoženjem, ako bi bilo potreba. Toliko za danes, prihodnjič kaj več.

— Zdravilo zoper mehkonožnost pri goveji živini. Izkušen gospodar Jožef Grilec, rabil je zoper to bolezen pri svoji govedi „jesenovo olje“. Pa trdi tudi, da vselej prav z dobrim vspehom. Kako se to olje napravi? Pripravi prav dobro suhih jesenovih tresak in deni jih v velik, cel lonec, v dnu pa mu naredi majhno luknjico, pod katero postaviš posodo, da vanjo olja nastrežeš. To posodo postavi toliko globoko v zemljo, da lonec, v katerem so treske, stoji nad zemljo. Potem ga dobro s kakim pokrovom pokrij, in zakuri okrog njega tolik ogenj, da bodo suhe jesenove treske dale nekoliko kapljic iz sebe, katere se steko v spodnjo posodico. Naprej lahko veš, da boš le nekoliko kapljic dobil iz suhih tresak, zato ponavljaljaj to delo toliko časa, da ga dovolj dobiš. S tem oljem namaži mehkonožne parklje živini in v par dneh postanejo trdi, da živinče zopet lahko vprežeš. Bajе pomaga to olje tudi zoper „gobe“, ki se večkrat na ljudeh izpuščajo. Ker je olje popolnoma neškodljivo, ni se ti bati pri tem kake nesreče. Poskusite gospodarji, ki imate tako bolno živino!

Zoper krč v želodci pomaga, kakor popiše nemški časnik, „eterično ali učisteno kimljevo olje“. Tri ali štiri kapljice tega olja popij v žlici močnega žganja, ruma ali araka. To zdravilo pomaga navadno za več let, pa tudi popolnoma ozdravi krč v želodci. Naprodaj je to olje v vsaki lekarni ali apoteki in je prav po ceni. V nobeni kmečki hiši, posebno če je kdo podvržen tej bolezni, nebi se smelo pogrešati tako olje. Gospodinje! prvi pondeljek, ko pridete domu iz mesta prinesite saboj tudi „kimljevega olja“!

Razne vesti.

* (Tat v mrtvaški trugi.) Iz mesta Mehike se poroča: Ob vročem času ni nič posebnega, če se mrličji koj v rano jutro pokopavajo, zaradi tega se duhovniku v cerkvi sv. Križa tudi ni zdelo čudno, da se je pogreb na 4. uro zjutraj določil ter da so ga prosili, naj dovoli, da smejo večer pred pokopom mrliča prinesiti v cerkev. Dovolilo se je. Težka truga postavila se je pred veliki oltar in cerkev so zaprli. Po noči pa so nenadno začeli hudo lajati duhovnikov psi; duhovnik hitel je povsodi pogledat n tudi v cerkev — in glej! tu je videl, da je nekdo skočil z velikega oltarja. Nikjer niso mogli najti sledu, da bi bil kdo ulomil, naposled pa so pogledali tudi v trugo in tam našli so mestu mrliča živega tatu, kateri je imel poleg sebe vse cerkvene dragotine.

* (Skopuh.) Jednoóki skopuh umrl je brez sodnikov in prijateljev. Svoje imetje zapustil je drugemu, sosednemu skopuhu, ki je bil na ravno tako slabem

glasu, kakor umrli. Glavni vzrok, da je le-ta dobil premoženje jednoókega prijatelja, je bil naznanjen v oporoki. Tvoj značaj mi je priča, bilo je zapisano, da ne bodeš s tolikim trudom pridobljenih novcev zapravljaj in trošil... Umrli skopuh se ni zmotil, kajti srečni dedič je takoj pokazal, da je vreden zaupanja umrlega. V oporoki je namreč poslednji odločil sto goldinarjev za onega, ki mu bode zatisnil oči. Dedič pa je vložil pravdo zoper to točko in hoče dotičnemu izplačati samo 50 goldinarjev, ker je bil umrli skopuh jednoók in mu je bilo treba zatisniti le jedno oko.

Smešnica.

* (Razgovor med gospodarjem in najemnikom.) Gospodar: „Ali imate otroke?“ — Najemnik: „Ne.“ — Gospodar: „To je prav, kajti najemniku z otroci ne oddam stanovanja.“ — Najemnik: „Ali imate vi otroke?“ — Gospodar: „Da, štiri!“ — Najemnik: „O, škoda, pri gospodarjih z otroci ne vzamem stanovanja v najem!“

Uganke.

1. Koliko klinov imajo nebeške lojtre?
2. Koliko gré imajo nebeške vrata?
3. Koliko let je zakon star?
4. Katera je najslajša drobtinica?
5. Koliko učenikov ima vsak katoliški kristjan?

(Kdor do prihodnje številke „Dolenjskih Novic“ vseh pet ugank prav ugane, dobival bode „Dolenjske Novice“ celo leto brezplačno. Če se jih več oglasi, odloči žreb ali lozanje, kateri jih prejme.)

Letina.

Vinska letina ni bila nikjer letos prav dcora. Na Ogerskem večinoma le srednja, ravno tako po Štajerskem in Dolenjskem. Pa nekod še prav slaba, zlasti kjer je bila toča. — Za žito je bila prav dobra letina menda povsodi, ker ima pšenica in moka tako nizko ceno. Koruza se je na Kranjskem le srednje obnesla, ajda pa dobro. — Zimske setve stojé dobro.

O vremenu.

Vreme je zelo imenitno za kmeta, pa tudi za druge ljudi. Za to bomo vselej tudi o vremenu govorili, o vremenu ugibali in povedali prihodnjič enkrat, kako učenjaki za en dan naprej določujejo, kakošno vreme bode. Za danes pa povemo samo nekaj starih vremenskih pregovorov.

Za mesec januar.

Kakoršno vreme na prvi bo dan, Takšen bo tudi veliki srpan. — Če zima je ugodna in prosinec volán, Spomlad bode zgodna in gorek letni dan. — Kakšno je bilo Makarja (2.) vreme, Takšno prihodnjega kimovca je. — Če svetih treh kraljev dan jasen bo, Za dolgo si zimo varuj seno. — Solnce svetega Pavla (10.) puščavnika, Obilo vina in žita da; — Če pa sneži, se žito draži. —

Stoletni koledar prorokuje, da bode l. 1885 bolj mokrotno kakor suho, precej soparno in toplo. Da taki pregovori in prorokovanja niso dosta vredna, že tako slehern vé.

Sejmi na Dolenjskem.

Za živino je 8. dan vsakega meseca v Ljubljani, prvi pondeljek v vsakem mesecu pa v Novem mestu, — V Ribnici (2. januarja). — Na Vidmu poleg Krke (pondeljek po sv. treh kraljih). — V Metliki (torek po sv. treh kraljih).

[1—1]

zaloga šolskih knjig.

Podpisana knjigarna ima vedno veliko skladišče od c. kr. zaloge na Dunaji izdanih šolskih knjig.

Ivan Krajec,
tiskar in knjigar v Novem mestu.

50 krasnih ameriških divanov 50

naprodaj in sicer komad po

25 gld. 50 kr., 27 gld. in 28 gld. 75 kr.

Ti divani preoblečeni so z najboljim sedaj modernim jute-blagom in bogato okrašeni z temno-rudečim, tiskanim žametom. Delo je solidno, kar v zvezi z elegantno vnanostjo divana gotovo zasluži, da ni hiše brez takega divana. Cena je nižja nego navadnim divanom, tako da je vsakemu mogoče, zamisliti si to krasno pohištveno orodje. Najbolj unanja dolgost teh divanov, (z pedelom ali brez njega) je 140 ctm., širokost pa 72 ctm. Na zahtevanje izdelujem tudi večje, katerim je cena primeroma večja. Izgotovljene divane imam v svojem stanovanju na ogled. Naročniki z dežele naj pri naročevanju naznanijo, kakih barv blago žele, kakor tudi, ktera naj najbolj prevlada. Sicer pa resnim kupcem na zahtevanje pošljem vzorce franco, kakor tudi podobo divana.

Ker so gornje cene tako nizke, umejo se iste le, če se plača naprej ali na povzetje.

Anten Obreza, tapecirar,

ključarske ulice št. 3 (pod mestnim trgom) v Ljubljani.

Priporoča se tudi za izdelovanje vseh drugih, v njegovo stroko spadajočih del zagotavlja točno in ceno po potrebo. Vse poprave izvršujejo se naglo in v občno zadovoljnost. Naročilom z dežele obrača se posebna pozornost.

[2—1]

Ivan Lapajne v Krškem

je izdal ravnokar novo knjigo, ki bode posebno štajerskim Slovincem dobro došla. Imenuje se:

„Politična in kulturna zgodovina štajerskih Slovencev“.

Lepo vezana stane 1 gld. 30 kr.

Pri njem se dobé tudi razne šolske knjige in drugo šolsko blago, n. pr. pisanke in risanke iz njegove zaloge.

[3—1]

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Eksekutivne prodaje.

Zemljišče Janeza Klemenčica, Mačkovec (Metlika) 9. januarja, — Marko Bajuka, Radovica (Metlika) 950 gld. 7. jan. — Niko Zupanič, Metlika, 477 gld., 10. jan. — Jan. Plešec, Želebej Metlike 1359 gld., 10. jan. — Niko Simšič, Radovica (Metlika), 405 gld., 7. jan. — J. in K. Stublar, Krup (Metlika), 1140 gld., 7. jan. — Miko Čemaš, Črnomelj. 512 gld., 9. januarja. — Iv. Kodrič, Brezje, 820 gld., 7. jan. (Kostanjevica). — V Črnomlju 9. jan. zemljišče v Doblški gori št. 153. (120 gld. cenjeno). — Zemljišče Karol Zupančiča v Svibniku, 9. jan. (cenj. 300 gld.) v Črnomlju. — Zemljišče Iv. Juričev v Brezovici 21. jan., 150 gld., v Metliki. — Zemljišče Franc Robasa v Metliki, cenj. 3400 gld. 7. jan. — V Krškem 10. jan. Ivan Dvornika posestvo v Krški vasi.

Tržne cene v Novem mestu 3. decembra 1884.

Po novi meri in vagi	fl. kr.	Po stari meri in vagi	fl. kr.
Pšenica, hektoliter	7 58	Pšenica, mernik	2 55
Rež	5 40	Rež	1 85
Ječmen	4 21	Ječmen	1 40
Oves	2 77	Oves	95
Soršica	—	Soršica	—
Ajda	4 88	Ajda	1 65
Proso	5 21	Proso	1 75
Debelača	4 88	Debelača	1 65
Krompir, 100 kil	2 80	Krompir, 1 cent	1 58
Leča, hektoliter	—	Leča, mernik	—
Grah,	—	Grah	—
Fižol,	—	Fižol	—
Maslo, kila	— 96	Maslo, funt	— 55
Svinska mast, kila	— 88	Svinska mast, funt	— 46
Špeh, fr.	— 60	Špeh, fr., funt	— 35
Špeh prek. kila	— 80	Špeh, prek., funt	— 42
Jajca, jedno	— 2	Jajca, jedno	— 2
Mleko, liter	— 8	Mleko, bokal	— 10
Goveje meso, kila	— 52	Goveje meso, funt	— 30
Telečje meso,	— 52	Telečje meso	— 30
Prešičevo meso	— 42	Prešičevo meso	— 28
Koštrunovo meso kl.	—	Koštrunovo m.	—
Kuretina, jedna	— 30	Kuretina, jedna	— 30
Golobje, jeden	— 20	Golobje, jeden	— 20
Seno, 100 kil	—	Seno, 1 cent	—
Slama,	—	Slama, 1 cent	—
Drva, trde, kubikm.	2 71	Drva, trda, sežen	6 10
„ mehke	—	„ mehka	—
Vino, rud. 100 litr.	16	Vino, rud., av. vedro	9
„ belo,	10	„ belo,	5 80

[4—1]

MARIJA,

kraljica sv. rožnega venca,
udom te bratovščine cena 4 kr. in

Petirnati škapulir,

družbenikom petirnatega škapulirja, cena 12 kr., je ravnokar izišlo in se dobiva v Šmihelu v farovski in pri g. J. Krajecu v Novem mestu.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.